Kysymys kunnan verotuloista ja yhteisöveron kuntaosuuden jakoperusteista

Kuntien verotulot muodostuvat ennen kaikkea kunnallisverosta ja kiinteistöverosta sekä yhteisöveron kuntaosuudesta. Etenkin neljälle suurimmalle kaivoskunnalle eli Sotkamon, Sodankylän, Keminmaan ja Kittilän kunnille kaivosmineraaliveron kuntaosuus muodostaa näiden lisäksi merkittävän verotulojen lähteen.

Kunnallisveron taso kuuluu kunnan itsehallinnon piiriin, joten kunnat päättävät kunnallisveroprosentistaan itsenäisesti. Kunnan verotusoikeus koskee ansiotuloa. Kiinteistöveroprosenteistaan kunnat saavat päättää laissa säädetyn vaihteluvälin sisällä. Yhteisö- ja kaivosmineraaliverotulojen jakautumiseen kunnilla ei ole itsenäistä päätösvaltaa, vaan jakoperusteista säädetään laissa.

Tällä hetkellä osakeyhtiöt ja muut yhteisöt maksavat yhteisöveroa 20 prosenttia verotettavasta tulostaan. Verovuonna 2025 valtion jako-osuus yhteisöveron tuotosta on 76,35 prosenttia ja kuntien 23,65 prosenttia. Yhteisöveron kuntaosuuden laskentaperusteet on määritelty siten, että ne pohjautuvat kunnassa toimivien yhteisöjen maksamiin veroihin. Kuntaosuudella kannustetaan kuntia elinkeinoelämän edellytysten parantamiseen ja lisäksi otetaan huomioon metsävaltaisten kuntien asema. Yksittäisen kunnan verovuoden jako-osuus on kahden viimeksi valmistuneen verotuksen tietojen perusteella laskettujen kerroinosuuksien keskiarvo. Kunnan kerroinosuus muodostuu yritystoimintaerän ja metsäerän summan suhteellisena osuutena kaikkien kuntien vastaavien lukujen summasta.

Yritystoimintaerä muodostetaan jakamalla viimeksi yhteisöille maksuunpannut verot kuhunkin kuntaan yhteisön ja sen henkilöstön sijoittumisen perusteella. Jos yhteisöllä on toimipaikka vain yhdessä kunnassa, yhteisön vero kohdistetaan tälle kunnalle. Jos yhteisöllä on toimipaikkoja useassa kunnassa, yhteisön vero jaetaan toimipaikkakuntien kesken toimipaikkojen henkilöstömäärien mukaan. Konsernisuhteessa olevien yhteisöjen yhteenlasketut verot jaetaan konsernin yhteisöjen toimipaikkojen kunnittaisten henkilöstömäärien suhteessa. Valtiovarainministeriöllä ei ole käytettävissä tietoja siitä, miten yksittäisen yrityksen henkilöstö jakautuu kunnittain.

Kaivoksen työntekijät maksavat kunnallisveron kotikuntaansa riippumatta siitä, minkä kunnan alueella kaivos sijaitsee.

Toimitamme ohessa taulukon neljän suurimman kaivoskunnan asukaskohtaisista verotuotoista, johon on aiemmin toimittamaamme taulukkoon verrattuna lisätty myös kyseisten kuntien asukaskohtaiset yhteisö- ja kiinteistöverotulot.

Nykyisen valtionosuuslain perusteella kaivosmineraaliveroa ei huomioida kunnan verotuloihin perustuvassa tasauksessa. Käynnissä olevassa valtionosuusuudistuksessa on arvioitu hallitusohjelman mukaisesti verotulojen tasauksen piirissä olevien verojen tarkoituksenmukaisuutta ja tasauksen tasoa, myös kaivosveron asemaa tasauksessa. Hallituksen esitystä ei ole vielä annettu, joten kaivosveron asema tasauksen laskentaperusteena on auki.

Kysymys kaivosten verotuksen tasosta kansainvälisesti vertaillen

Eri maiden kaivos- ja mineraaliveromallit ovat muotoutuneet kansainvälisesti vertaillen hyvinkin erilaisiksi. Verotason lisäksi verorasitukseen vaikuttaa merkittävästi veropohjan määrittely, minkä vuoksi eri maissa sovellettavien verotasojen suora vertailu ei ole tarkoituksenmukaista.

Kaivostoiminnan verotusta ei ole yhdenmukaistettu Euroopan unionissa, ja lisäksi etenkin eri mantereilla sijaitsevien maiden oikeus- ja verojärjestelmissä on merkittäviä eroavaisuuksia. Myös mineraalivarojen määrä ja laatu sekä valtion mahdollisuudet edistää kaivostoimintaa alueellaan vaihtelevat merkittävästi maiden kesken. Kaivos- ja mineraaliveroja on kuitenkin käytössä sekä maissa, joissa kaivostoiminta on laajamittaista, että maissa, joissa se on vähäisempää.

Rojaltit ovat yleisesti käytössä olevia, louhintaan ja kaivostuotantoon kohdistuvia suorituksia sellaisissa maissa, joissa on merkittävää kaivostoimintaa. Rojalteja koskevat ratkaisut vaihtelevat kuitenkin laajasti maiden välillä.

Kaivostoiminta on useissa maissa Suomen tavoin normaalin yritysverojärjestelmän piirissä. Joissakin valtioissa kaivostoimintaan sovelletaan normaalin yritysverotuksen lisäksi erillistä nettotuloon kohdistuvaa kaivosveroa. Kaivostoimintaa koskevat erilliset nettotulon verot voivat olla valtion veroja tai alueellisia veroja, kuten tietyn osavaltion alueella harjoitettua kaivostoimintaa koskevia veroja.

Myös nettotuloon kohdistuvat kaivosveromallit vaihtelevat eri maiden välillä. Verot pohjautuvat tyypillisesti perinteiseen yritysveromalliin. Puhtaan voiton verottamiseen perustuvia renttiveroja ei ole kansainvälisesti otettu laajasti käyttöön. Renttiveroa on sovellettu kansainvälisissä esimerkeissä arvorojaltityyppisen tai muun vähimmäisveron rinnalla. Myös monissa perinteisempiin voittoveromalleihin nojautuvissa kaivosveroissa sovelletaan rinnalla jonkinlaista vähimmäisveroa. Yhteistä eri maiden nettotulon veromalleille on, että vaaditun sääntelyn laajuus sekä sääntelytarkkuus ovat hyvin kattavia.

Australiassa kaivostoimintaan soveltuu normaalin yritysverotuksen lisäksi osavaltiotasoisia rojalteja. Rojalteja on käytössä kaikissa osavaltioissa, joissa on merkittävää kaivostoimintaa. Rojaltien määräämisperusteet ja tasot vaihtelevat osavaltiokohtaisesti. Rojalti voi osavaltiosta riippuen määräytyä arvo- tai määräperusteisesti.

Kanadassa ei ole erillistä liittovaltiotason kaivosveroa. Käytännössä kaikissa provinsseissa, joissa on merkittävää kaivostoimintaa, peritään erillistä provinssitason kaivosveroa. Nämä verot pohjautuvat pääsääntöisesti nettotulon verottamiselle. Kanadan provinssien kaivosverot ovat tyypillisesti voittoveroja. Erityisesti Brittiläisen Kolumbian kaivosveroon liittyy kuitenkin tiettyjä renttiverolle tyypillisiä piirteitä.

Puolassa on sovellettu vuodesta 2012 alkaen erityistä mineraaliverolakia. Veroa kannetaan kuparin, hopean, maakaasun ja raakaöljyn teollisen mittakaavan tuotannosta. Mineraaliveron lisäksi Puolassa peritään myös esimerkiksi malminetsintä- ja hyödyntämismaksuja. Kuparin ja hopean vero määräytyy louhitun malmin metallipitoisuuden perusteella. Verokannat lasketaan kuukausittain London Metal Exchange ja London Bullion Market -metallipörssien ilmoittamien hintatietojen perusteella. Lisäksi sovelletaan vähimmäisverotasoa, joka on molempien metallien kohdalla 0,5 prosenttia metallin keskimääräisestä hinnasta. Mineraalivero maksetaan riippumatta siitä, onko kaivostoiminta voitollista.

Ruotsissa ei ole erillistä kaivosveroa, mutta louhituista mineraaleista on vuodesta 2005 alkaen kerätty arvorojaltityyppistä mineraalikorvausta. Korvauksesta kolme neljäsosaa ohjataan kaivoksen käyttöoikeusalueen maanomistajille ja yksi neljäsosa valtiolle. Maksuvelvollinen on se, jolla on kaivoksen hyödyntämisoikeus.

Mineraalikorvausta maksetaan kaivosalueella louhituista ja nostetuista kaivoksen käyttöoikeuden piiriin kuuluvista mineraaleista. Asetuksentasoisen sääntelyn mukaan nostettavan malmin määrä ja sen mineraalipitoisuus määritetään sen perusteella, mitä rikastuksen jälkeen voidaan hyödyntää. Korvauksen määrä on 0,2 prosenttia mineraalin arvioidusta arvosta, joka määräytyy kaivosmineraalien vuoden keskihinnan perusteella.

Pääsääntöisesti metallien arvot määritetään London Metal Exchange ja London Bullion Market -metallipörsseistä saatavien hintatietojen perusteella, mutta raudan arvonmäärityksessä käytetään kaivosyrityksen julkaisemaa pellettihintaa. Muiden mineraalien osalta korvaus määritetään kohtuullisen suuruiseksi tapauskohtaisesti.

Ruotsissa on tällä hetkellä toiminnassa 13 metallikaivosta, joista tuotetaan kultaa, kuparia, hopeaa, rautaa, lyijyä ja sinkkiä. Ruotsin kaivoksista ei sen sijaan tuoteta lainkaan esimerkiksi Suomessa tuotettavia kromia, nikkeliä tai platinaryhmän metalleja.